

ریشه در اعماق

رمان با آن آغاز شده است، به پایان می‌رسد. منشی آتش بار گفت: «لازم نیست از کسی بپرسی. اون جا آخر خطه. خودت متوجه می‌شی».

۲- سفر به گرای ۲۷۰ درجه؛ احمد دهقان

احمد دهقان متولد ۱۳۴۵ در کرج از جمله نویسندگان صاحب سبک در ادبیات داستانی جنگ است و از آثار او می‌توان به سفر به گرای ۲۷۰ درجه، ۱۳۷۵، گردان چهار نفره، ۱۳۷۵، هجوم، ۱۳۷۸، من قاتل پسر تان هستم، ۱۳۸۳، دشت بان، ۱۳۸۸، پرسه در خاک غریبه، ۱۳۸۸ اشاره کرد. «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» شاخص‌ترین اثر داستانی این نویسنده قلمداد می‌شود که تا کنون هجده بار تجدید چاپ شده است و برخی نیز آن را طلایه دار ادبیات دفاع مقدس نامیده‌اند.

خلاصه داستان: ناصر دانش آموز دبیرستان و در حال گذراندن امتحانات است. یک سالی از مجروح شدن وی در جبهه و بازگشتن اش به خانه می‌گذرد اما مدام حال و هوای جبهه در سرش است. علی که برای بازگرداندن ناصر به جبهه آمده به سراغ وی می‌رود تا او را با خود روانه جبهه‌های جنوب کند. خانواده ناصر نگران رفتن وی هستند اما دفاع از مرز و بوم و پایداری نمی‌گذارد که ناصر به زندگی روزمره عادت کند به همین دلیل به همراه دوستش به جبهه باز می‌گردد و خود را برای عملیات آماده می‌کند. ناصر بعد از دیدار دوستان قدیمی، به خط مقدم می‌رود و در مدت کوتاهی دوستانش به شهادت می‌رسند. طی عملیات ناصر زخمی می‌شود و به عقب بر می‌گردد. با پایان عملیات ناصر به شهر باز می‌گردد و دوباره به سراغ درس و کتاب می‌رود. در آخر با دریافت تلگرافی از دوستانش در جبهه خود را آماده بازگشت به منطقه می‌کند.

«سفر به گرای ۲۷۰ درجه» در واقع زندگی عادی و حضور در جبهه را با هم تلفیق کرده است. او از جوانانی است که رزم و پایداری را هم در جبهه و هم در شهر به خوبی به انجام می‌رساند. آغاز داستان با تلگرافی آغاز می‌شود که دوستان وی او را به حضور و شرکت در عملیات دعوت می‌کنند. همین تصویر در انتهای رمان نیز تکرار می‌شود.

دهقان به نوعی تصویر گرافیک از روزمرگی در زندگی ناصر است. عادت به زندگی شهر از شخصیت وی به دور است. روایت‌های داستانی در ۷ روز به طول می‌انجامد. نویسنده با استفاده از زاویه دید تک‌گویی به شرح موقوع می‌پردازد و از دید شخصیت اصلی داستان را روایت می‌کند. زمان وقوع داستان زمستان است. در این رمان نویسنده از وجه تبلیغی و تهییجی فاصله گرفته و با ساده‌گویی و گفت و گو، خلق دیالوگ، توصیف‌ها و وصف واقعیت‌ها فارغ از هر گونه اغراق گویی داستان را خواندنی‌تر و جذاب‌تر کرده است و استفاده از زبان طنز و شوخی نیز بر جذابیت آن می‌افزاید. دهقان با استفاده از زبان تصویری، توصیف‌های شفاف پدید می‌آورد و واقع‌گراست. داستان از جهاتی به شیوه‌خاطر، به نگارش درآمده است و به همین دلیل از غنای قابل توجهی

برخوردار است اما از طرفی این شیوه نگارش به ساختار آن آسیب وارد کرده است. باید گفت مهم‌ترین ویژگی که این رمان را به‌خاطر نزدیکی می‌کند، ویژگی «واقع‌نمایی» یا «راست‌نمایی» آن است.

جامعه جنگ و رویدادهای جاری در این رمان برای نسل سوم که با جنگ و بازتاب‌های آن بیگانه‌اند بسیار خواندنی و دلنشین است و خواننده را به حال و هوای روزهای مقاومت و پایداری سوق می‌دهد. احمد دهقان در باره «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» و کتاب «پرسه در خاک غریبه» می‌گوید: «جزیی نگری از لذت‌های داستان نوشتن من است. من دوست دارم به جزئیات بپردازم، گاه این از خصوصیات داستان‌نویسی خودم می‌شود. این دو داستان در دوفضا و مکان و حتی در زاویه دید هم متفاوت هستند، اما در یک چیز مشترک‌اند، آن هم سر نوشت آدم‌ها. این چیزی است که در داستان‌های دیگر هم این علاقه‌مندی را دارم که این آدم‌ها چه سر نوشتی دارند و جنگ چه بر سر آدم‌هایی آورد و در جنگ چه تغییر و تحولی پیدای می‌کند و چه می‌بینند. ممکن است درک‌هایشان از جنگ متفاوت باشد، چون آدم‌های متفاوتی هستند و جنگ‌های مختلفی را دیده‌اند». دهقان با انتخاب شخصیتی چون ناصر و زاویه دید اول شخص به واقعیتی که در ریشه متن رمان قرار دارد نقب زده و به عمق حوادث و شخصیت‌های داستانی اش رفته است و خواننده را صحنه به صحنه به دنبال شخصیت اصلی خود - ناصر - می‌کشد و ارزش‌های عینی دفاع مقدس را نشان می‌دهد و از دل‌های ناصر است که میان زندگی و شهادت سیر می‌کند و به حقیقت زندگی در دفاع از دین و مرز و بوم خود می‌رسد. «ناصر» را نویسنده داستان به دور از هر گونه شعار و شعارزدگی بلکه بسیار ساده و در عین حال عمیق از زندگی شهری به دفاع از ارزش‌های والای دینی می‌کشد. این اثر یکی از رمان‌های خوب، زنده و ملموس هشت سال دفاع مقدس است که از غنای تصویری بالایی نیز برخوردار است. در کارهای دهقان صداقت موج می‌زند. دهقان، تکلیفش را با خود و خواننده اش روشن کرده است.

توصیف دقیق و گسترده او از صحنه‌هایی است که مبتنی بر تجربه‌های شخصی اوست که حال و هوایی خاص به کار می‌دهد و به درک خواننده از وقایع جنگی که با نثری زیبا با صمیمیت تمام و ویژه خودش ارائه می‌شود، کمک می‌کند. تصاویر شفاف، شخصیت‌پردازی قابل لمس و روایت بی‌تکلف، این سفر را در خاطره‌ها ماندگار می‌کند. در مجموع آثار دهقان چه آثار داستانی اش و چه در خاطر آتش با خواننده صادق است و این صداقت از رزمنده بودن او نشأت گرفته است. کسی که با گوشت و پوست خود جنگ را دیده و احساس کرده است و مشاهدات خود را با صداقت تمام نشان خواننده می‌دهد این اثر داستانی دهقان به دلیل سبک خاص و روایت عمیق و ویژه جنگ اقبال زیادی به خود جلب کرد و مورد توجه جدی قرار گرفت و جایزه بیست سال داستان‌نویسی، جایزه چهارمین دوره انتخاب کتاب سال دفاع مقدس و جایزه بیست سال ادبیات پایداری از افتخارات این کتاب است. همچنین «پال اسپراکمن» نایب رئیس مرکز مطالعات دانشگاهی خاور میانه در دانشگاه اتجرز